

N.F.S. Grundtvig “Et Par Ord om Oldgrandskning”

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.8, april 2016

Denne pdf er en læseversion af værket uden kommentarer. Værket findes digitalt med punktkommentarer, indledning, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

Tekstkilder

A *Førstetrykket*, 1817 (SJ: 312)

Andre udgaver

US *Udvalgte Skrifter* 3

VU *Værker i Udvalg* 2

Teksten er etableret af Jon Tafdrup

Punktkommentarer, indledning og tekstredegørelse er skrevet af Jon Tafdrup, redigeret af Klaus Nielsen og Henrik Yde

Tilsyn ved punktkommentarer og indledning dr.phil. Flemming Lundgreen-Nielsen

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

|A:167 |VU:208 |US:512

Et Par Ord om Oldgrandskning.

Qvo semel est inbuta recens, servabit odorem Testa diu.

Nordens Oldgrandskning var, hvad jeg engang agtede, saa godt som udelukkende, at opoffre min Kraft |A:168og mine Dage, siden kom der en Tid, da jeg troede aldrig meer at skulle befatte mig dermed, og atter staaer den for mig, som en Syssel, jeg vel ingenlunde agter at binde mig til, eller tabe mig i, men dog at sætte i |US:513nøieste Forbindelse med min hele Virksomhed. Vil nogen mene, heri at finde Beviis paa Vankelmod og Vilderede, da skal det være ham saameget mere uformeent, som jeg selv tildeels finder deri nogen Lignende, finder det aldeles klart, at jeg i Førstningen ei selv vidste

hvad jeg vilde, og at jeg, siden *det* blev mig klart, kun efterhaanden lærer at forstaae mig selv, min Villie og Virksomhed: Forholdet mellem mine stadige Hensigter, og de Midler der staae til min Tjeneste; mellem Mennesket og Historien, og mellem dennes Dele indbyrdes. Hvor kunde det og anderledes være! en sælv|VU:209som Drift til at vandre med Fædrene, greb mig alt i Børneskoe, nysgierrig fulgde jeg Achil til Thetis, og Æneas til Orcus, men et Smiil var Alt hvad her aflokkedes mig, som hist i de pudseerlige Hjul-Smøininger eller Metamorphoser, aldrig fristedes jeg til at bestige det vindaabne Olymp: aldrig henreves jeg af Musernes klingre Stemmer, end sige af romerske Lirendreieres Spilopper, det staaelblanke Valhal og guldtakke Gimle var Gienstand for min Længsel, og Skjaldenes dundrende Kvad klang sødt i mit Øre; |A:169som Skoledreng skrev jeg Udtog af Bogen om Odin, blæste ad Æolus, og holdt kun af Neptun for hans djærve qvos ego. Aldrig fattede jeg den Hemmelighed, at vi skulde gjøre os en Ære af at løse de gamle Grækers og Romeres Skobaand, og opslikke Støvet under deres Fødder, det var mig som at kysse Pavens Tøffel; men ligesaa lidt faldt det mig ind at tygge Drøv paa nordiske Ord og Phraser; Commentarer ansaae jeg, ligesom siden Exegeser, kun for Konststykker, hvormed de Lærde vilde vise hvad de havde læst, og gjøre Røgelse eller slaae Kneps for hinanden; kort sagt, Philologi, og Forstand paa hvad man læste, Oldgranskning, og Fortrolighed med Oldtiden, vare i mine Øine ligesaa fremmede for hinanden, som Philosophie, og rimelig, ordenlig Tænkning. Det hører ikke hid, hvad der meest var Skyld i dette Vilderede: jeg selv eller den Tid, hvori jeg opvoxde, og gierne tager jeg Broder-Parten paa mig, naar jeg tør troe, ei derved at forurette Tiden; men aabenbart er det, at vi passede kun lidet sammen, og at den ligesaalidt kunde vinde mig enten for sin Oldgrandskning, eller i det Hele for sin Videnskabelighed, som den formaaede at give mig Oplysning om hvad der giæredede i mig, og hvorledes jeg skulde finde Udvei af det Vilderede, som omringede mig. Fritænkeriet var Alt hvad jeg af min Tid |A:170tilegnede mig, thi det stemmede med min aandige Selvraadighed, der, i Letsindig|US:514hedens Aar, fandt det bekvemt, at befries for den eneste Myndighed jeg i Tankens Rige havde erkjendt: Guds uimodsigelige Ord; men til at ombytte Skriften med andre Bøger eller skrevne Collegier, var jeg aldrig taabelig nok, jeg holdt mig til det udtrykkelige Bud man gav mig overalt, og fulgde min Fornuft, ligesaa vel naar den ophøiede sig over det tørre, kiedsommelige Tøi man kaldte Lærdom, den forskruede, vandede, langtrukne, følsomme Snak man kaldte Poesie, som naar den modsatte sig Troen paa Skriftens hemmelighedsfulde Sandhed. Hvad der vilde blevet af mig, hvis nogen paa mindste Maade havde, i mine |VU:210academiske Aar, lagt Mærke til mig, eller dersom Lykken kun havde føiet mig saameget, som den føier de fleste

letnemme Hoveder, saa jeg, da Candidat-Stemplet var trykt paa mig, kunde faaet Fodfæste i Hovedstaden og paa Skriver-Banen, Ting jeg dengang hæftig attraaede, det veed ikke jeg; men naar jeg af mine Prøve-Klude seer, at det var et forvirret Billede, af Holberg, Vessel, Baggesen, Samsøe, *Balders* Digter, Snedorf, Sigrids Forfatter, og — *Skriftemaalets*, der som Mønster svævede for mig, da seer jeg vel, at noget |A:171|Godt var det ingenlunde blevet, og takker Gud, som frelste mig af Fristelse.

Ledsaget af Sandvigs Edda, Anders Vedels Saxo, Peder Clausens Snorro, nogle Sagaer, Olavsens Bog om Nordens Skjaldskab, Arild Hvitfelds Krønike, de tre første Bind af Suhms danske Historie, med hvad andet dansk historisk, jeg havde sammenplukket, og med den Smule Islandsk jeg, uden Veiledning, havde stavet mig til; med dette Huusgeraad, som jeg fornemmelig havde min venlige Stalbroder, den tidlig lærde, og tidlig fra Bogen forsatte, P. N. Skougaard, at takke, begav jeg mig, som mig syndes, i Landflygtighed som Skolemester, og her, i landlig Eensomhed, uden Forbindelse med nogen, der kiendte eller elskede Nordens Oldtid, giærede det i mig, til Sponsen af sig selv fløi op, og jeg blev Forfatter. Dog, naar jeg siger *uden Forbindelse*, da mener jeg kun personlig, thi længe kunde jeg ei udholde Afsondringen fra de udkommende Bøger, som, alt fra Drengene Aarene af, hørde til mit daglige Brød. Oehlenschlägers Poetiske Skrifter fandt hos mig et Øre, der var fortroeligt med nordiske Toner, og et Øie, der just nu begyndte at oplade sig for Christendommens Herlighed, og alle Livets store Gestalter, samt et Hjerte, hvis dybere Længsler, som ved et Tordenskrald, vare |A:172|pludselig vaagnede; det var mig som et Underværk, |US:515|at de i Tiden længst hensøvnede Toner, og de i Hjerte-Dybet hviskende Længsler, kunde føre et saadant levende Sprog paa Dannemarks Tungemaal, mange henslumrede Minder vaagnede, til Shakspears, Goethes, Schillers, og Ossians Harper havde jeg og i min Eensomhed lyttet, med Fichte, Schiller og Schelling grundede jeg paa Livets Vilkaar, paa det Faste og Flygtige; hvad Steffens fordem ei kunde bringe mig til at troe, men nødte mig dog til at huske, levede op i min Sjæl, og der skedte en Forvandling i mine Forestillinger og min hele Tankegang, som jeg selv først ret mærkede, da jeg atter greb |VU:211|den enstund henlagde Pen, for, efter min gamle Sædvane, at gjøre mig selv Rede for, hvad jeg troede og tænkte om det der i mine Øine var vigtigt og stort. Hvorledes jeg nu betragtede Norden, det fik man at høre, thi nu var mit Tungebaand løst, fordem havde jeg mangengang afskrækket mig selv fra Skriver Banen med det Samvittigheds-Spørgsmaal: har du noget at sige, som man ikke kan læse i hveranden Bog? men nu syndes mig jeg turde svare Ja, og uden videre Betænkning, skrev jeg, som jeg kunde bedst, og lod det saa løbe.

Dog, jeg vil afbryde, thi jeg veed vel, hvor let man kan forføres

til at lade Munden løbe, naar |A:173|Talen er om hvad der stedse maa være os selv kiært at ihukomme, men let kan falde Læseren kiedsommeligt. En kort og tro Udsigt over mit tidligere Forhold til gamle Nord og boglig Konst, mener jeg derimod kan være mine bedre Læsere velkommen, og er vel nødvendig, for at kunne sætte sig ind i min Stilling, da jeg fremtraadte som Oldgrandsker. Man seer nu let, det havde stedse, mig selv ubevidst, været en poetisk, eller, om man vil, grundhistorisk Kiærlighed, som bandt mig til Nordens Oldtid, meget havde jeg læst, og tænkte gierne over Alt, men paa sædvanlig Viis havde jeg Intet studeret, vidste ikke engang ret, hvorledes man dermed bar sig ad, og maatte altsaa, om jeg vilde meer end Moerskab, bane mig en egen Vei. Vel veed jeg, at man hertillands har villet gjøre alt mit Arbeide med Oldsagerne til Galskab, og jeg kan godt begribe hvorfor; thi deels gik jeg ikke i det gamle Traad, deels laae der hos mig en poetisk og historisk Anskuelse til Grund, som det var langt nemmere at haane end dele, og endelig gebærdede jeg mig stundum lidt galt, som om al Verden hængde i et islandsk Kalveskind; men den overordenlige Opmærksomhed Mænd med Følelse for Oldtiden, som Nyerup, Gräter, og min gamle *mathematiske* Ven, skiænkede de |US:516|allerførste, flygtige Ord jeg lod høre, turde vel ene være Bor|A:174|gen for, at jeg ikke uden Kald betraadte den Bane. At jeg med et Aandepust henveirede alle Indvendinger mod den nordiske Mythologies Ægthed, ved at vise Sporene af en fast, sammenhængende Bygning, og en gradviis Udvikling, at jeg satte Voluspa og den prosaiske Edda, hver paa sin Plads, hvor man skal lade dem staae, det tør jeg sige, det erkiendes, saavidt jeg hører, ogsaa efterhaanden, det var et vigtigt Skridt til sund Oldgrandskning, og det er mig ikke bekiendt, at nogen siden er kommet videre; |VU:212|altsaa tør jeg vel tale med, især da det ingenlunde er nogen Lovtale over min Fremgangs-Maade jeg vil holde.

Nødvendigt var det, at jeg med det Øie og den Udvikling jeg havde faaet, maatte først betragte Eddaerne aldeles for sig selv, i deres eget Lys, og stræbe at finde Sammenhængen i deres Indhold, uden at spørge, enten hvor det var kommet fra, eller hvorvidt vi havde Sagn for, at Nordboen i noget Tidsrum havde dette Syn; thi dette Sidste var umiddelbar vist, da Sangene fandtes paa Nordens Tungemaal, og det Første var det for tidligt at spørge om, thi naar Spørgsmaalet skulde have noget Værd, maatte det gælde *Bygningen selv*, ikke enkelte Stene, der kan findes og passe i saare forskellige Bygninger. Ganske rigtigt var det da, at |A:175|jeg, efter omtrent at have lært Edda udenad, gav en Udsigt over Indholden, og den Sammenhæng jeg deels saae, deels skimtede, thi det var en nødvendig Indledning til nordisk Oldgrandskning, som jeg havde savnet, og som man vilde takket mig for, hvis man havde havt

Forstand paa Sligt. At der hist og her, særdeles i Stykket *om Asalæren*, Frugten af en Begeistring, der ei er hverdags, fandtes lidt Sværmerie, burde ikke have undret eller stødt nogen, da det Hele jo aabenbar var et Skjaldekvad i fortløbende Rhythmus: og Bogen om Nordens Mythologie er, paa enkelte Udbrud nær, skrevet saa ædrue og betænksom, som man burde ønske; thi uden Liv og Varme sluddrer man kun om Poesie og Myther, og af vilkaarlige Forbindelser og Giætninger finder man ti i de tørreste Bøger om Sligt, for een i denne. Mangel paa Øie for Poesie og Historie var da Grunden til, at min Bog ikke i Dannemark blev ændset og benyttet, men at den ikke blev forbedret og fortsat, det er vel paa en Maade min Skyld. Rigtig nok kunde jeg mod Tiden godt undskylde mig med den Mangel paa Opmuntring, der stedse var min Lod, med Skolemesterskabet, som jeg igien maatte gribe til, for at have det daglige Brød, og med andet Sligt, men slige Undskyldninger antager jeg allermindst hos mig |A:176| selv for |US:517| gyldige, thi de undskylde mig ikke for mig selv, og til Proces med Tiden har jeg Anledning nok, uden at drage min ringe Person med i Spillet. Det er da ganske rigtigt, at der var en Skrue løs, vel ikke, *som man siger*, i min Hjerne, men dog i min Oldgranskning, *den* Skrue nemlig, som skulde forbundet Edda med Historien, Total-Anskuelsen med billig Vurdering ogsaa af det Udvendige og Underordnede, ja, i Grunden den Skrue, der skulde fæstet Anskuelsen paa sin rette Plads, som et Dør-Malerie, der, langt fra at gjøre Vandringen overflødig, netop skulde |VU:213| indbyde og indvie til den. Som et saadant udstillede jeg den vel, men kun løselig, med ikke saa liden Misviisning, og, hvad der var det værste, jeg lod det selv dermed beroe, og agtede kun at lade Beskuelsen gennemtrænge Kæmpelivet, i en fri Bearbejdelse af Nordens Oldsagn. Saare begribeligt er det, at jeg, begeistret for de store, levende Gestalter, som kraftig giennem Sang og Daad kundgjorde deres Aand og Rørelse, ingen Priis satte paa smuldrede Leerpotter, rustne Klinger og sagnløse Runestene, og fælde slet ingen Trang til deres Vidnesbyrd; ligesaa begribeligt, at jeg ringeagtede de senere Tilsætninger, hvormed Fædrenes Mythologie var vanhædet og fordærvet, samt de senere Skjaldes Konst-Vers, der kun ere udstafferede |A:177| Liig-Kister for Oldtidens Poesie; heller ikke havde Nordens Oldgranskere havt Ret til at kives med mig, fordi jeg kun uddannede en Beskuelse, der lettede dem deres Arbeide, uden jo at binde deres Hænder; men derfor tog jeg dog ikke mindre Feil, og bidrog til at nære netop det nittende Aarhundredes Skiødesynd, som er, at tage sig alting let, og nøies med en elektrisk Billed-Skygge, der svæver let over sin Gienstand, og synes at skiænke levende Anskuelse af Aanden i det Hele, uden at man behøver med stadig Flid og alvorlig Granskning at prøve og luttre Beskuelsen, og i klar Erkiendelse bemægtige sig Gienstanden i sin Aand. Vel var det da, at Omstændighederne slet ikke føiede mig,

godt at jeg nødtes til, som Lærer i Historien, at vende Øiet fra en Punkt, der i langvarig Besiddelse af min Forkiærlighed, saare let, hvis min Forfængelighed havde fundet sig smigret, kunde fængslet Blikket, og givet min hele Virksomhed en skiaæv og indskrænket Retning, der sikkert havde smittet i en Tid, da det efterhaanden bliver almindeligt, at gribe efter *Land-Vættene*, og giøre Røgelse paa deres Altre.

Inderlig grebet af Overbeviisningen om, hvor forfængelig al Stræben, efter at vække aandig Sands, dog i Grunden var, naar Tiden beholdt sit vantroe Hjerte, med den levende Indsigt, at [|US:518](#)Valgrind, [|A:178](#)hvorigiennem jeg havde seet en Indgang til Historiens Tempel og til Syn af Alter-Tavlen, omkrandet af vidnesføre Kiærminder, at den dog snarere førde ind i Eventyrets Drømme-Hald, og at Nordens *Saga* saalidt som nogen, kunde til Gavns forbinde Historie og Eventyr; med dette Syn og med inderlig Bekymring for min egen og Næstens Salighed, ombyttede jeg Runestav med Præstepen, og hvorledes kunde jeg da have i Sinde, nogentid igien at sysle med Nordens Oldsagn, som jeg vel var langt [|VU:214](#)fra at foragte, men fandt, rettelig, burde henligge, til det ene Nødvendige var fuldbragt, og Tiden, atter indtraadt i hellige Fodspor, kunde rolig og klarøiet betragte Hedenhøs!

End er jeg uforandret af samme Overbeviisning, og stedse maa jeg gientage det, vender *gammeldags Christendom* ikke tilbage, da er alt videnskabeligt Arbeide ligesaa forloret for Slægten, som det aabenbar er saa for den Enkelte; men Christendom skal komme igien, hvor det saa bliver; hvor det end bliver, vil intet foreløbigt Arbeide i dens Aand være forgæves, og dens Aand er Historiens og al Sandheds Aand. Det er da ogsaa, mener jeg, meget begribeligt, at jeg, efter at have prædiket for døde Øren, heller end Intet at giøre, atter giæstede Nordens Oldtid, hvor jeg var kiendt, [|A:179](#)og nu kunde betragte Alt med et langt mere roligt og upartisk Øie, og daglig har jeg bedre lært at indsee, baade hvor historisk vigtigt det er, at Oldgrandskningen drives med Forstand og Iver, og hvilket stort Udbytte Nordens Oldtid kan give. Tredie Gang er jeg da nu kommet did, første Gang var det blind Natur-Drift, anden Gang et Skjalde-Syn, og nu er det Historien som drager mig, atter staaer jeg for Mythologien, om hvilken jeg i otte Aar ei talde, uden stundum i flygtige Vink, og det er da neppe overflødigt med et Par Ord at sige, hvorledes jeg nu betragter Oldgrandskning i Almindelighed og den nordiske i Særdeleshed.

Oldgrandskningen er i et vist Tidsrum Historiens Forløber, og da nu hint Tidsrum stedse er Folkenes første, fristes man let til at ansee den for Historiens Grundvold, men staaer da ogsaa Fare for, at bygge et Huus paa Sand, som undergraves af det første Vandskyl, og styrter i den første Blæst. En stor Vildfarelse var det da tilvisse, at man først vilde være i det Rene med Folkenes Mythologie og øvrige

Oldsagn, før man tog fat paa deres nyere, sikkre Historie, og her, som paa saa mange Punkter, sporer man Engellændernes skarpe Syn, uden dog at kunne rose Benyttel|US:519sen deraf. Deri feilede Schløzer og hvo ham fulgde, ingenlunde, at han er|A:180klærede al Sagn-Historie for usikker, og den Umage for spildt, man anvendte paa at faae den gjort lidt mere rimelig, thi han havde meget Ret i, at den derved ei blev det mindste tilforladeligere; men deri feilede han storlig, at han forkastede den som ingen Ting, thi derved vurderede han Noget, hvis Værdie han selv tilstod var ham aldeles ubekieendt, og som han altsaa skulde ladet *staae ved sit Værd*. Mindre Skarpsindighed, men dybere Følelse viiste |VU:215Schønning og Suhm, ved at opoffre næsten deres hele Liv til Undersøgelser over Sagn, hvis Værd og Vigtighed de ansaae for afgjort, uagtet de ikke kunde nægte at Handteringen var en Famlen i Mørke. Havde de, uden at opgive deres Yndest for vore Oldsagn, kunnet agte paa Schløzers og Ihres Indvendinger, da vilde deres Flid, og Suhms Rundhed, bragt et kongeligt Værk istand, thi da vilde vi havt den hele sikkre Historie udførlig giennemgaaet, og det Vigtigste af hvad der hører til Oldgrandskningen samlet og udgivet; vi maae være billige nok til at indsee, at Sligt, efter Tidens og Deres Vilkaar, var umueligt, og vi maae vide dem Tak, fordi de, ved deres, i Øvrigt kun lidet nyttige, Travlhed i Old-Sagas Hald, holdt Dørren aaben, som ellers sikkert var smækket til og kanskee gaaet i Baglaas; men vi maae ikke saaledes træde i deres Fodspor, at |A:181vi mene, der er noget vundet ved at danne os en Hypothes, som en Seng, hvori Alt skal passe, enten det saa derfor maa skarres eller snupes. Vi skal indsee, at vel maa det være Alle uformeent, at giætte om sagnenes Betydning og Sammenhæng, men at slige Giætninger, om de saa bugne og briste af Lærdom, slet intet afgjøre, men ere enten Skjaldeblik, eller Slag i Luften, disse leer man af, og hine skriver man bag Øret, men Vidskabs Fordring er Vished, og ikke det mindste er her at afprutte. Er Vished umulig, nu vel, saa har Schløzer Ret, og om ikke Pokker, saa dog Skjalden i Vold med alle Oldsagn! *Penne-Strøget* gjøre da Skiel mellem Fabel-Riget og Historiens *Forgaard*, og *Bogtrykker-Pressen* være den snevre Indgang i Helligdommen! thi een Fugl i *Haanden* er bedre end ti i Luften! Men vi har seet, Schløzer kan ikke have Ret, thi hans Formodning om Umueligheden af at vinde Vished i Oldgrandskningen, udgiver sig enten for Vished, og ophæver sig derved selv, eller for en Giætning, og den skal vi prøve, men |US:520kan ikke prøve den, uden ved fortsat Oldgranskning, om hvis Forfængelighed kun det sidste Menneske, *fra denne Side*, kunde være gyldig Dommer. Skulde vi altsaa have Ret til at opgive Oldgranskningen, da |A:182maatte det være, fordi vi kunde indsee, at, selv naar den lykkedes, var Vindingen ubetydelig i Forhold til Umagen den havde kostet; men nu kan vi netop indsee det

modsatte, thi lykkes Oldgrandskningen, da løser den videnskabelig de store Spørgsmaal om *Folkenes Oprindelse, Udvikling* |VU:216 og *indbyrdes Forhold*, Spørgsmaal, der paa det nøieste hænge sammen med de vigtigste vi kan gjøre, og hvis videnskabelige Besvarelse usvigelig forjætter Historien et Alt omskinnende Lys: Menneske-Slægten Forstand paa sig selv.

Det er da klart, at Oldgranskningen skal drives med Flid og Iver, og langt fra at ville indknibe dens Grændser, skal vi kun lade den udvide dem, selv over Penne-Strøget, og ind paa Kirke-Gaarden; sine naturlige Grændser kan den ikke overskride, og vi have da Sikkerhed nok, thi kun det er sikkert, som kan sikre sig selv, og hvad der ikke tør møde enhver Tvivl, er i Grunden usikkert. Men, er det da ikke umueligt, ved Slingren mellem Hypotheser, Lettroenhed og Tvivle-Syge, at komme til nogen Vished? Jo, hvad andet! men derfor skal vi begynde med hvad der er vist, begynde ikke bag men for fra, begynde med det nærværende, og med det Tidsrum vi har paa Prent, der skal vi slaae Leir, og saa indtage de forrige Aarhundreder Stykke for Stykke, |A:183 uden at skye nogen Kamp, da det stedse er os som vinde, naar vi følge Sandhed. Historien er et Seierværk, der vel viser baade hvad Klokken er slaaet, og hvad den skal slaae, men dog langt sikkrere og bestemtere Hint end dette, thi saasnart vi drage i Strængen, *repeterer* det; Nytiden maae vi kunne lære at forstaae, thi den kan vi undersøge Blad for Blad, og naar vi dermed ere færdige, staaer den nødvendig for os som en stor *Følge*, der selv siger, *hvoraf* den ene kunde følge, og giver os derved Omridset af det forrige Tidsrum, ved hvis Hjelp vi maae kunde fælde en sikker Dom over, hvad der kalder sig dets Historie, og forsvare den mod alle Indvendinger, ved at vise den nødvendige Sammenhæng. Saaledes forstærkede gaae vi da videre, stedse blive vore Strids-Kræfter større, og Erobringen lettere, og naar vi da endelig, med Historiens samlede Magt, komme til Oldtiden, da har det ingen Nød med at fare vild, eller drives af Marken, vi have da saaledes giennemsmagt Flodens Vand, at vi ei kan tage Feil af dens Væld, hvor |US:521 det findes, og findes maa det der, hvor Floden kom fra. Man vil sige, det er en lang Reise, men frem og tilbage er dog lige langt, og har den ikke været Slægten for lang at gjøre, bør den ei heller være os |A:184 for lang at eftergiøre paa Kortet, og det er dog sagtens den Umage værd, at faae at vide, hveden vi kom, og hvor vi skal hen, thi *hjem* skal vi bestemt.

Uagtet nu her, hvor faa Ord skal sige meget, er Anledning til mange Tvivl og Spørgsmaal, saa mener jeg dog, saameget er klart nok, at naar |VU:217 man skal slutte sig til noget Ubekjendt, maa man begynde, ikke med det, men med noget aldeles vist; naar man vil skielne i Mørke, maa man have Lys med sig, eller ogsaa et Øie paa hver Finger, det vil sige: en meget fiin Følelse, som aldrig faaes, uden ved længe at handtere lignende Ting. Skjaldens Fortrin er det

vel i hver Alder at have et Slags Lys med sig, hvor han gaaer, fordi han, saa at sige, kan slaae Ild af sine Øine, og, uden ham til Forløber, skal man nok bare sig for at komme paa det rette Spor til nogen Egn i Aandens Rige, uden at have ham til Speider, vist løbe Panden imod Væggen og en Staver i Livet, vist, uden at faae Fingrene elektriserede af hans Øie-Gnister, hytte sig for at faae Fingre paa Aander, men det er dog stedse en egen Sag med Skjalden, thi han staaer, fremforalt nutildags, næsten altid *selv* i sit eget Lys, og det gjør ikke Gavn paa Synet, saa det maa følges med særdeles Varsomhed. Selv kunde han bedst advare os, naar han vilde, thi han har |A:185|det nu ikke saa hedt, at han jo godt kan holde Bog med sig selv, og holde sig til Bogen, og hvor Skjaldene nuomstunder ikke vil det, faaer det med Videnskabelighed neppe stort at betyde, thi der blive de Lygtemænd, som trække Rus med Historien og sige Vidskab Godnat. Bedre Ting vil vi imidlertid formode, og lægge vel Mærke til, at i al Fald er den Flid kastet ud af Vinduet, som upoetiske Hoveder anvende til paa egen Haand at hitte Rede i Oldsagerne, ligesom paa den anden Side Skjalden misbruger sit Syn, naar han stræber at vække Ringeagt for, eller Leede til noget Arbeide, hvorved Ovnene bygges, som Synet skal smeltes og luttres i. Nødvendig maa selv den mest betænksomme Skjald lee eller skiænde, naar man vil fange Fugle som Fluer, naar man leder om Oldtidens Aand med Hakke og Spade, og vil behandle Historiens Gravkamre som Høienes, men han skal indsee, at ingen historisk Levning er ubetydelig, at et enkelt Ord og en mosgroet Steen maaskee kan foranledige et Syn, der er mere værd end hans, eller tjene forunderlig til at stadfæste, rense og fuldende det.

|US:522| Dette gaaer da om nordisk, som om al Oldgranskning, samle, og, saavidt mueligt, for Alles Øine udstille, skal man alle Fortidens Levninger, hvor det skeer med Iver, vil nok findes Øine med |A:186|aandigt Kiæde-Syn, paa Indvendinger skal man kun ikke spare for Øinenes Skyld, thi due de noget, da skiærpe de Synet, og due de ikke, da vække de Latter, men for Tidens Skyld skulde man ingen Indvending gjøre, uden som Fuldmægtig for virkelige Oldsager, og for Sagens Skyld, ligesaa lidt indbilde sig at et Syn, der ei løser Alt, løser Intet, |VU:218| som at det der løser meget, maa, naar man kun vender og dreier med Flid, løse Alt.

Kaste vi nu Øiet paa Nordens Oldtid, og Bestræbelserne for at opklare den, da møder os først det glædelige Syn, at vi har en Oldtid, som er værd at see og tænke paa, og som har noget at betyde. Paa Æren kommer det her ikke an, men Skammen vilde være uudslettelig, hvis vi, som ene mellem alle de europæiske Folk, der nu ere oppe, have en Mythologie og indholdsrige Frasagn om Hedenhøs, hvis vi vilde være dovne og ligegyldige nok til at lade Møl fortære det kostbare Liggendefæ, lade smuldre mellem Hænderne, hvad Fædrene under alle Omskiftelser gjemde troelig i Hjertet! Vore

Oldsagn, det er uigiendriveligt, have en uberegnelig Vigtighed for Historien, og altsaa for alle de Folkefærd, som tage levende Deel i den, de bevise at Norden er det inderste Gjemme i Sagas Drag-Kiste, og at hint gamle Sagn har Ret, som lader **A:187**Chronos skjule sine Skatte i Norden. Det er slet ikke at takke os for, at vi have sat mere Priis paa indenlandsk Oldgranskning end de andre Folk, men det er en Skam, at vi ikke have gjort langt mere til dens Tarv, end vi har. Islændere, Sagahøiens underlige Drauger, var det hidtil næsten ene, som arbeidede, og de forstaae bedre at gjemme end at oplukke, selv Arne kunde, som det synes, ei afsee noget mens han levede, og skiøndt han, saa at sige, testamenterede Publikum Skatten, synes det, efter Skiebnsens Dom, kun at have været pro forma, thi man veed hvilken Hage der stedse har været ved *Udgivelsen* af hans Efterladenskab, en Hage, der ei alene forsinkede samme, men trak det Givne atter tilbage, som om Aanden angrede Testamentet og stræbde at tilintetgjøre dets Virkning. Naar vi saaledes giennemløbe Rækken af de udgivne Oldsager, da finde vi den ikke alene gruelig kort i Lig**US:523**ning med Aarenes lange, og fattig med Hensyn paa Rigdommen, men vi finde og meget, som ei findes i vore Boglader, skiøndt det er intet mindre end opkøbt: det er sunket i Jorden til Arne. Dog, jeg vil ikke her tale om den oplyste Slægt, der i alle Maader ristede sin Spege-Pølse paa Fædrenes Adels-Brev, jeg vil ikke tale om, hvorledes man i Stokholm og Berlin endnu gjør os i Axelstad til **A:188**skamme, ei heller om den forlorne Møie man har gjort sig med, at bortforklare Aanden af Ordet, og oplyse Tusmørket med tomme Lygter **VU:219**og med slukde Brande. Det var en Vindtid og Vandtid, en Snuetid og Stærtid, da Aandens Rige var spærret med Svovel-Stikker og med Pølse-Pinde, og den blev forkiaættret, der ei vilde troe at de grønne Oste var deilige Maaner, og Fædrene Fæe. Hæder med Langebek, Schønning og Suhm, med Olavers og Thorlakers Sønner, med Evald og Sandvig, Samsøe og Snedorf og hver, som med redelig Hu, efter Evne stræbde at finde, opmuntrede til at søge det gamle Sagas Grønland, der glemtes i den sorte Død! min Lyst er det ei, at slaæ mig til Ridder paa andet end Død og al Verdsens Ulykke, og mindst paa hensovne Ædlinger, men dem gøres kun liden Ære, ved at gjøre dem til Skjold for Tidens Vanart, dem times hverken Skam eller Skade, ved det vi bekiaempe, hvad det Bedste i dem selv bekiaempede, skiøndt det hængde ved dem, saalidet som det var Skam eller Skade, at vi begrov deres Liig, der dog engang var langt nøiere forenet med dem, end Flyvesandet, som standsede deres Fjed og fordunklede deres Øine. Kunde de igien opstaae foryngede, da vædder jeg, at de skulde ei gebærde sig saa, som Lilleputter bag deres Navne, de skulde ligesaalidt **A:189**bryde Staven over mit Syn for Oldtid og Oldgrandskning, som Gräter og Nyerup have gjort det, men glæde sig ved en Medarbejder, som, naar han taler om Oldtid, vandrer i den, uden anden Føring, end

Stavene som Fædrene række os op af deres Grave, uden andre Glas-Øine end dem, hvorpaa Oldtidens Aand selv har malet sit Billede. Jeg tør staae i Aanden for alle de værdige Mænd, som fordum syslede med Nordens Oldsager, og sige: I toge Feil, I vilde gjøre, hvad I ikke kunde, sige hvad I ikke vidste, bedømme hvad I ikke forstod, og hvad skulde da hindre mig fra at sige det Samme til dem som end leve, og mene at de paa samme Vei og Maade kan udrette Noget! Hvad skulde hindre mig fra at sige, hvad jeg er vis paa, Eftertiden skal sande: Oehlschläger var den første Skjald der kastede et Blik paa den nordiske Oldtids Aand, mig timedes det først med Bogen i Haand, at speide dens Land, og hvem der ringeagter Skjal|US:524dens Blik og mine Tidender, kommer end ikke til Utgarde-Loke eller Geirrodsgaard, mindre til Valhal, Folkvanger og Gimle. Hvem der tænker at vinde Noget ved Sammenligning mellem Nordens, Persiens og Indiens Oldsagn, uden først at have fattet hine i deres Aand og eiendommelige Forbindelse, og disse i deres, han griber i Luften. Hvem der ikke anseer de |A:190islandske Sagn om Oldtids Begivenheder for ligesaa usikre og blandede som Saxos, hvem der vil trække Sagnene paa Læst, uden at kunne bevise, den er skaaret af Historien |VU:220selv, og udfylder dem ganske, han spilder sin Tid, og det gjør enhver som i andet end Fjeder-Hammen, vil uden Pas, paategnet ved alle Sagas Færgestæder, reise til Asgard, eller selv til Leire og Alfheim. Dobbelt Skam og Skade er Sligt, aldenstund der er nok til os alle i Fædrenes Arv, naar vi kun vil nøies med hvad vi kan bære, handtere hvad vi kan trykke, giensidig hjælpe hinanden, og glæde os ved, at jo meer vi gjøre tilgavn, desmere bliver der netop for Ætten at arve.
